

СТЕВАН ТОНТИЋ

У СРПСКО-РУМУНСКОМ ПЈЕСНИЧКОМ КОЛУ

Идеја о зборнику новосадских и темишварских пјесника који овдје представљамо родила се 1. јуна 2016. приликом гостовања четворице темишварских пјесника у Матици српској, о чему (кратким записом у самом зборнику) свједоче Драган Станић и Саша Радојчић. Пјесници су казивали своје стихове, а уводно излагање на тему „румунско-српских књижевних монолога и дијалога” имао је универзитетски професор и критичар Корнел Унгуреану. Ту малу али одабрану румунско-српску пјесничку дружину чинили су Адријан Боднару, Славомир Гвозденовић, Горан Мракић и Роберт Шербан. Врло је лијепо што су ти пјесници, који су и културни прегаоци, и вечерас с нама, у установи која им поново отвара своја врата. А лијепо је дакако и то што идеја која се тада зачала у Матици српској није пала у заборав, већ се оваплотила у духу пуног међусобног уважавања, какво влада међу пријатељима. Тај плод је сада пред нама – књига од преко 330 страница. Ријеч је о двојезичном зборнику или својеврсној антологији под насловом *У истој огледалу – Двадесет румунских и српских пјесника из Темишвара и Новоḡ Сада*. Издавачи су Матица српска из Новог Сада и Вгутаг из Темишвара. С темишварске стране избор пјесника обавили су Славомир Гвозденовић и Роберт Шербан, а с новосадске Славко Алмажан и Саша Радојчић. Ради се несумњиво о врло компетентним особама.

Из Темишвара су уврштени ови пјесници: Адријан Боднару, Еуђен Бунару, Симона Константиновић, Тудор Крецу, Шербан Фоарца, Славомир Гвозденовић, Петру Илијешу, Горан Мракић, Љубинка Перинач Станков и Роберт Шербан.

Новосадски пјесници: Славко Алмажан, Зоран Ђерић, Јован Зивлак, Иван Негришорац, Милан Ненадић, Саша Радојчић, Селимир Радуловић, Ђорђе Сладоје, Илеана Урсу и Нику Чобану.

Преводиоци су Славомир Гвозденовић и Роберт Шербан. Ако се не варам, они нису први пут на заједничком послу транспоновања једног пјесничког језика у други. И чини се да су овај велики задатак обавили како су најбоље знали и умјели. А увијек треба истицати значај преводилачког рада, нарочито кад је у питању превођење поезије, што је по неким мишљењима (нпр. Готфрида Бена) немогућа мисија. Али су тиме заслуге врских преводилаца још веће.

Ваља нагласити да се у зборнику не представља поезија која се тематски односи на градове Нови Сад и Темишвар. Она је у томе и у сваком другом погледу потпуно отворена и слободна. Зборник представља пјеснике из ових двају градова, а не њихову поезију о тим градовима. Што не значи да овдје нема и пјесама с понеким карактеристичним домицилно-градским мотивом, из на овај начин здружених новосадско-темишварских пјесничких кругова.

Колико су састављачи и издавачи пазили на равноправну заступљеност румунских и српских пјесника и њихових језика, говори и потпуна симетрија у представљању: од 10 темишварских аутора 3 имена припадају српском етничком и језичком идентитету, и обрнуто – од 10 новосадских пјесничких имена 3 имена представљају румунску заједницу и румунску књижевност. Али ни то није све: пјесници из Темишвара поређани су у зборнику абecedним, а Новосађани азбучним слиједом. Пјесници су добили и подједнак простор – сваки има по пет пјесама. Изузетак су двојица који су заступљени са по једном поемом, односно дужом пјесмом. Сваког уврштеног пјесника прати потпунија биобиблиографска биљешка.

Ако је у том смислу овај зборник сачињен на заиста узоран начин, понеко ће се вјероватно питати да ли је тако и са избором пјесника? Зашто баш ова а не нека друга имена? Па ће умјесто овог или оног уврштеног пјесника кандидовати своје фаворите. Можда ће бити и приговора са феминистичке стране: зар само три пјесникиње међу двадесет заступљених аутора? Шта би с родном равноправношћу (и у поезији, молићемо лијепо!) о којој се данас толико говори?

Наравно, сваки избор може се и треба подврћи критичком просуђивању, нарочито врло сведен избор (као што је овај) са унапријед ограниченим бројем уврштених имена. При томе ваља знати и уважавати: сваки антологичар, састављач или приређивач издања ове врсте има своје критеријуме бирања и валоризовања пјесника

и њихових остварења – ствар је само у томе да их увјерљиво изложи и образложи.

Не могу да оцјењујем сам избор аутора са темишварске пјесничке сцене, а што се новосадских пјесника тиче, ријеч је о афирмисаним именима о којима вечерас није ни потребно да се посебно говори. Њихова поезија добро је позната, вишекратно је и мање-више мериторно оцјењивана, награђивана угледним наградама. Али бих зато, у најкраћем, понешто рекао о нашим гостима, пјесницима из Темишвара које – изузимајући колегу Славомира – ипак мање познајемо.

Славомира Гвозденовића, који је заправо двојезични писац, познајем и уважавам одавно – уврстио сам га у антологију *Модерно српско њјесништво* (1991), скупа са само још једним српским пјесником из Румуније – Славком Веснићем. Колики је радијус Славомировог плодотворног књижевног и културног дјеловања, у то сам се увјерио и љетос, о Преображењу, као гост Савеза Срба из Румуније.

Са двије објављене поетске збирке на српском језику, ни Роберт Шербан није нам непознат пјесник. Ево једне његове красне минијатуре („Прогнозе времена”) из збирке *Азбесџи*, превео Славомир, а издала Агора: „на крају / једне љубави / живот се затвара / као кишобран / до следеће / кише”.

А Адријан Боднару, маштајући о љубавној срећи, прави и овакве, „суперсоничне” излете све до Црног мора: „Срећа ме је снашла изненада: / живео сам у граду / у којем си суперсоничима могао довести / свеже сирене / из Констанце”.

Симона Константиновић, пјевајући о извјесном старцу на пјешачком прелазу, каже: „десном је руком чврсто држао хлеб на грудима / као појас за спасавање / рекао би да је дете / скоро одбијено од сисе”. Већ ово је довољно да пожелимо нове сусрете са Симином поезијом.

Тудор Крецу говори својима, „за вас и данас ратујем као Срби”. Заиста, Срби су превише ратовали, надајмо се да је све мање оних који би ратовали до посљедњег Србина.

Шербан Фоарца аутор је великог броја књига, а пјесме му одају крајњу формално-језичку отвореност и разиграност. Тако је у једној пјесми варирао употребу енглеских именица које се завршавају на -ing, па је дугачки стиховни низ од таквих именица окончао са Herr Goering.

Петру Илијешу представљен је поемом „Отворено писмо господину Горбачову о мом брату”, у којем се снажно побунио против свјетских моћника који управљају животима обичних смртника.

Текст је настао у децембру 1989, а сам пјесник сматра да је њиме антиципирао децембарску револуцију исте године у Темишвару.

Љубинка Перинач Станков пише подједнако добро и прозу и поезију. У једном епифанијском тренутку своје лирике рекла је да „нам се одузимао дах / када је нешто неописиво / засијало у нама / као дуња под сунцем”.

А једно од љепших открића овог зборника за мене је поезија Горана Мракића, која се рађа из неглумљених животних ломова и искушења. Како је пјесник још релативно млад, вјерујем да ће се у Србији о њему тек чути. Ево како се завршава његова пјесма „Раскољников”: „смрт је тако дубока / као анархистичка молитва / и шта је сваки нови дан / но бесни замаха секире / у празно?”.

Мракићеви стихови не замахују у празно!

Као што ни зборник у којем се налазе не пада у празнину.

Зборник нас подсећа на метафору и симбол моста, који је у српској књижевности – захваљујући посебно Иви Андрићу – заслужио највише, па и узвишено значење. И овај зборник, у којем су здружени стихови језичких умјетника из двају географски и културноисторијски блиских градова, који ће 2021. бити и „културне престонице Европе”, израз је заједничке жеље за премошћавањем неких старих или вјештачки ствараних неспоразума, иако их међу Румунима и Србима није било много. Прави пјесници не могу бити противници других језика и култура, већ одувјек заговарају додир и разговор с њима, очекујући да оплоде своје стваралаштво и прошире сопствене видике. Пјесничка мисао не трпи никакво идеолошко или државнополитичко туторство, као што су јој страни национални и вјерски табуи, предрасуде свих врста. Поезија нас ослобађа од стереотипа, од духовне ускости и крутости, и позива на свељудско разумијевање, у сусрет са другима и другачијима. Позива на узајамно даривање. А пјесници из Темишвара и Новог Сада ипак су – уз све разумљиве разлике – у много чему слични и блиски. Није ни чудо јер су савременици, а сем тога – живе у сусједним и пријатељским земљама, недалеко једни од других. Отуд су се и нашли у овом и оваквом – *истиом* огледалу. Или у истом пјесничком колу.*

* Реч на представљању песничког зборника *У истиом огледалу – Двадесет румунских и српских пјесника из Темишвара и Новог Сада* (Матица српска – Вгумар, Нови Сад – Темишвар 2019), у Матици српској у Новом Саду, 1. новембра 2019. године.